segles, han de manllevar-lo; així, els fills dels Estats Units, quan parlen amb sentiment o poesia diuen: Amèrica. Mai aquestes anònimes designacions de fabricació assambleista no entraran a la literatura, que és la força que convenç, ajunta i conquista els esperits.

Cada regió lingüísticament catalana té les seves circumstàncies que hem d'entendre i que en alguns casos, certament, la fan resistir-se a ésser inclosa en el mapa de Catalunya. Però l'important és que existeixi, dins o fora del nostre mapa. No ens interessa que un poble ens pertanyi, sinó que sigui feliç en la forma que poden ésser-ho els pobles i que sigui superior dins de l'esperit comú. Només es neix una vegada. València i Mallorca nasqueren en Catalunya quan les conquerí, una vegada per totes, Jaume I. No hi ha renaixença, sinó revigorització d'una vida latent. Si una part de Catalunya hagués mort, seria perduda per sempre i no hi hauria reconquesta possible. Si continua amb la vida que li fou conquerida, que li fou donada, no cal més que revigoritzar-la, nodrir el seu esperit amb substàncies de la seva mateixa constitució, fer circular cap a la part defallent la sang que l'originà, donar-li a beure esperit català, que és el seu, en llengua catalana. Espiritualment, un poble no és conquistat per un altre, sinó que es conquista ell mateix. Diríem millor que només hi ha una veritable mena de conquista, la dels esperits dels pobles que es conquisten mutuament, s'intercomuniquen, s'estimen, s'uneixen. No arribarem a aquesta mútua conquesta per l'intercanvi utilitari de teixits, taronges i sobrassades, o els seus equivalents en l'idioma. L'intercanvi ha d'ésser un altre, el que no és promogut pel càlcul, sinó per la voluntat de donar-se. Altrament, el que s'aconsegueixi només serà domini material, o passatgera entesa política, o conveniència sense arrels.

Un valencià podrà entestar-se a dir que no és català. Deixem-li-ho dir. Nogensmenys, parlem la mateixa llengua i això és el que importa. Voldrà elevar-se en tant que ell mateix i prendrà riquesa de la part d'esperit humà que és la nostra llengua i hi abocarà la seva riquesa i tots plegats farem més alt i més bell aquest element d'entesa, sostindrem en copossessió una unitat espiritual que donarà quelcom a l'eternitat, aqueixa eternitat universal que pressentim i no sabem, que es fa amb el múltiple, unit i multiplicat esforç dels individus i dels grups.

Tindrem un clima espiritual de tots que s'anomena i s'anomenarà sempre Catalunya. Es l'únic que perdurarà a través de les mutacions dels temps i dels homes. I aquest nom, penyora d'una ànima immortal, hem de menystenir-lo per una suposada conveniència de desmesura tartarinesca? El pressentiment de la pàtria de l'ànima no sap veure fites. Les nacions poden desaparèixer, però d'aquí a uns milenis, si la nostra aportació a l'imperi de l'home hagués estat tan valuosa, es diria Catalunya com es diu Grècia o Roma, és a dir, el nom d'un fet cultural, espiritual, vinculat a una llengua i a un poble, l'únic que comptaria, el que més compta, a desgrat de les províncies i dels estats.

Per tot això és insensat i nefast bandejar el nom de Catalunya. No podem renunciar a aquest nom. No podem renunciar als valors que ja són vius i autèntics per l'intent de crear artificials valors estatutaris dels que la història fa i desfà com nuvolades, ni permutar una veritat per una moda, ni baratar una ànima per una circumstància política.

ANNA MURIÀ

LLIBRES

''L'ESPIRAL'' DE PERE CALDERS *

Jo que el conec tant, i de tans anys, sé fins a quin punt Pere Calders és ell mateix, humanament, la seva literatura. Però en voler intentar ara la seva definició m'adono tot seguit que qualsevol aproximació aïlladora té només una validesa parcial: una vegada més, davant d'una obra autèntica de creació, allò que podem dir-ne té més una eficàcia de testimoni passiu i admirat que de captura reveladora. Amb tot, posat a arriscar-me, i que ell m'ho perdoni, jo diria que la seva obra és una mena d'anàlisi espectral de la vida fet pel somni. I això comporta, inevitablement, un cert grau de deshumanització, en el sentit que les seves criatures no desplacen un temps concret i són fetes d'una carn i d'uns ossos que no es conceben enquadrats dins de cap història natural, sinó que viuen i es mouen dintre d'una sorprenent història irreal de l'esperit. Si fos altrament, el món de Pere Calders no podria existir en l'àmbit d'una innocència absoluta on tot és possible, ni ens podria imposar aquest estat naturalista de la meravella que li és tan propi, ni podria nimbar de màgia qualsevol quotidianitat: un arbre domèstic és transcendentalment simbòlic i un llumet que brilla en la fosca de la nit cobra una intensitat dramàtica.

Vol dir això que ens trobem davant d'un místic de l'absurd? Decididament, no. Ell, Calders, té les seves *raons*, les quals, en definitiva, signifiquen una reacció suscitada pel seu estupor davant l'ordre mecànic d'un món buidat d'impulsos vitals, ple de paupèrrimes veritats i ranquejant d'automatisme. Com tot poeta, Pere Calders recrea l'univers a la seva mesura i en fa un espectacle presidit continuament per una estrènua lògica de la fantasia. D'una fantasia tant en estat pur que s'entrevia sempre de tendresa, ironia compassiva i murrieria de follet.

Es un tòpic circulant comparar Calders a Kafka, i trobar-los no sé quines correspondències. Considero tan absurda la comparança com afirmar, posem per cas, que Ruyra s'assembla a Txècov. El paral.lelisme el podríem establir de categoria, però no d'esperit ni de direcció fonamental. Kafka parteix sempre d'unes realitats sòrdides que es transformen en una angoixa metafísica que acaba plantant la bandera negra de la desesperació enmig d'un món sense sentit. L'home (l'home K) està condemnat, no sap per quin delicte ni per quins jutges; i en el seu anhel de comprendre batega dolorosament i vaga la consciència atávica de la culpa, i ha de morir degollat per dos desconeguts, fredament, com un gos. Kafka és l'Èsquil modern del No-res. Calders, en canvi, reivindica la imaginació com un element indispensable de llibertat i desplaça els éssers i les coses a un pla on el símbol venç sempre l'anècdota. No vull cercar-li antecedents, aquestes males crosses que fan caminar tambalejant tantes definicions, però m'és grat d'associar Pere Calders amb Andersen, sobretot per llur poder encantatori, llur animisme que tendeix a infondre's a tota la naturalesa i llur saviesa d'infants mil.lenaris. Ambdós neguen, per instint i funció, el No-res, emprant una didàctica que s'adreça principalment a l'ànima. Allà on en Andersen tombaralleja el gnom, en Calders salta i gesticula el putxinel.li, en la veu estrafeta del qual jo hi percebo rastres de les d'Aristòfanes i d'Isop.

* * *

Com a introducció al seu conte *L'espiral*, Pere Calders fa constar aquest lema: «Si es col.loquen les fitxes d'un joc de dòmino dretes, l'una enfront de l'altra, i es fa caure la d'un extrem en direcció a les seves companyes, cauen totes», sornaguera al.lusió a qualsevol veritat deduïble, no per essències, sino per sumes, que es podria posar al costat de la famosa frase de Mallarmé: *Un coup de dé n'abolira jamais l'hasard*, de tantes implicacions metafísiques.

En *L'espiral* assistim a la vigília i perpetració del suïcidi de la humanitat. Les fitxes reals que es troben en disposició de caure són els homes, els uns enfront dels altres, formant una espiral de l'alerta i la solitud que cobreix tota la Terra, i que arrenca del perill que amenaça a tots: un botó vermell que, en el cas que sigui premut, en el lloc del món quedarà només una nebulosa el.líptica. Aquest tema, aquesta versió de la fi del món, que la ciència i la follia modernes han menat a un terreny de possibilitat, Pere Calders ens el presenta amb un estil frenat, sense flames i nu de descripcions apocalíptiques. La terrible i final situació és vista com un teorema simbòlic; o millor, com si l'autor fos un testimoni còsmic i impassible de la catàstrofe liquidadora de la humanitat. Aquesta s'elimina ella mateixa, no pas perquè sigui premut el botó vermell de l'espiral exterior, sinó perquè cada home, quan arriba el moment, prem el botó vermell del seu espiral interior que oculta una força suicida. Cada home, doncs, mor i mata per desesperació automàtica, quan ja tot ha perdut el seu sentit, perquè allò que realment s'ha mort en tothom és l'esperit de la vida. L'hecatombe és científicament freda, arriba fins a les últimes conseqüències, és a dir, fins al darrer home. Crec que en el pensament de Calders el símbol més profund rau en la consciència que la mort secularitzada es mata ella mateixa. Però Calders, ensems que captura tema i símbol, se n'exclou per tal d'erigir-se en l'únic possible cronista supervivent de l'ensulsiada universal. Car ell és l'únic que no està armat contra ningú, no té espiral interior i, per tant, no pot ésser víctima de l'espiral exterior: el salva la innocència. I Calders acaba la seva transcendental paràbola fent que l'única cosa que resta incòlume sigui el botó no premut, que roman per damunt de la mort com l'ull igni i sense parpelles de l'odi, de la suprema abstracció del mal...

AGUSTÍ BARTRA

* Editorial Arimany S. A., Col.lecció *El pont*. No. 1. Barcelona, 1956.

UN BARCELONI A LA CORT DE MARIA-ANTONIETA: SARTINE, per Enric Moreu Rey. *Editorial Selecta*. Barcelona, 1955.

Sartine tenia la mínima condició de barceloní. De pare i mare francesos, va néixer a Barcelona per anar-se'n als deu anys. Els seus amiguets catalans, si en va tenir, no podien ésser més que alguns fills de botiflers... Tota la seva formació i totes les activitats de la seva vida, bastant llarga, són absolutament franceses. Si a les acabalies torna a Catalunya, no és pas per cap atractiu sentimental. Fuig de França, com tanta gent del règim corromput dels Lluïsos, per por de la guillotina.

El biografiador esmerça uns esforços malaguanyats per a fer-nos simpàtics els Sartine, pare i fill. El pare, funcionari de Felip V i per tant aplicador del «decret de nova planta». El fill, cap de policia i ministre d'un regne on tots els alts funcionaris per a triomfar havien de prestar-se als actes vils.

J. M. M.

INTRANSCENDENT, per Miquel Martines, Barcelona.

Aquest conte novel.lat (classificació de l'autor) s'inicia amb força originalitat i movent amb traça un humorisme bastant fi. Es tracta d'un ésser que espera als Llimbs el seu torn per a venir a la terra. Un cop s'ha convertit en nado, aquest ésser reflexiona com un veterà entre els vivents.

Mentre el narrador es mou en els núvols de la farsa en resulta ben airós, però quan se'n allunya —i ho fa massa— per entrar al terreny real hi queda curt, com ho demostra el fet d'aplegar en el clos d'una família una mitja dotzena d'ànimes de sucre que es demanen perdó mútuament, amb un sentimentalisme de cara el lector fàcil.

L'estil d'aquest escriptor és àgil i per tant s'ofereix com a vehicle per a narracions de valor continuat.

J. M. M.

ELS AUTORS DE L'OCELL DE PAPER, volums IV i V, Barcelona, 1956.

Amb aquest nom, Els autors de l'ocell de paper, *ha aparegut a Barcelona una col-lecció, publicada amb regularitat, que ve a suplir en la mesura que permeten les circumstàncies la manca d'una revista literària, d'impossible existència avui a la nostra terra. Aquest intent sol no valoraria la publicació si fos realitzat amb barroeria, però, ben altrament, la seva presentació i el seu contingut tenen tota la dignitat que cal. La portada és senzilla i atraient, animada amb uns bons dibuixos esquemàtics, i té un cert tirat de periodisme superior. Cada número de* L'ocell de paper *insereix un assaig, un conte i un poema. La majoria dels que hi col-laboren són autors prestigiosos, els noms dels quals representen una garantia de qualitat. M'haig de limitar als noms per a referir-me al contingut global de la col-lecció, perquè únicament els números IV i V han arribat a les meves mans.*

En aquests dos números l'assaig i el conte són superiors a la poesia, representada per un poema de Josep Romeu amb poc poder de comunicar-se'ns i una peça lírica de Llorenç Moyà, de bella versificació i concebuda amb grandesa, però sense una extraordinària força poètica.

Rafael Tasis, en el número V, tracta de la poesia moderna en un assaig intel-ligent, ben assabentat i amb molts encerts, titulat L'espai i el temps. *Diu com la poesia ha estat sempre fidel a la seva època i com aquesta fidelitat s'ha traduït en una recerca de noves formes d'expressió. Dóna els exemples de la popularitat de García Lorca, de* La sardana, *de Maragall, considerada per un crític del seu temps com gratuïtament*

Jabones Finos S.A.
FÁBRICA DE SABONS PER A TOCADOR, PER A RENTAR I INDUSTRIALS
WATTEAU, 77
TELS. 24-71-30 / 24-83-59
MIXCOAC, D.F.

SOLERNOU, S.A.
Av. Ferrocarril, 100 (Col. Moctezuma)
Tels. 22-28-02, 22-34-28 i 22-36-84
MEXICO 9, D. F.
OLIS VEGETALS PER A LA INDÚSTRIA · AIGUARRÀS · COLOFÒNIA · RESINES SINTÈTIQUES